

october

Time for growth

Op naar een duurzaam bedrijfsleven!

Financiering cruciaal
op weg naar 2030

Pad richting duurzaamheid vol hobbels

Op nationaal én internationaal vlak komen de heersende duurzaamheidsvraagstukken (zoals de beperking van de CO₂-uitstoot en het drastisch verkleinen van de akvalberg) ieder jaar steeds hoger op de politieke agenda te staan. Logisch: 2030, het streefjaar waar veel klimaatdoelstellingen zich op richten, komt stapje voor stapje dichterbij.

Desondanks verliep de twee weken durende klimaatop, eind 2018 in het Poolse Katowice, erg moeizaam. De aanwezige landen konden geen eenduidig antwoord geven op een alarmerend rapport van het VN-klimaatpanel IPCC. Dit speciale onderzoeksrapport wijst uit dat alleen zeer drastische maatregelen (zoals het versnelde stoppen met het gebruik van gas, olie en kolen) nog kunnen voorkomen dat de aarde binnen 12 jaar met 1,5 graden opwarmt.

De landelijke politiek zit eveneens niet stil wanneer het op duurzaamheid aankomt. Op 21 december jl. maakte de Rijkssoeverein Klimaatkoord klaar is. Dit plan moet ervoor zorgen dat Nederland binnen elf jaar de uitstoot van CO₂ met maar liefst 49 procent terugdringt.

Hierin speelt het bedrijfsleven een grote rol, zoals valt te lezen in het Klimaatkoord: "De opgave van de industrie vereist een toekomsgerichte publiek-private aanpak, waarbij het bedrijfsleven investeert in een duurzame toekomst."²

Brede definitie van duurzaamheid

Het onderwerp 'duurzaamheid' richt zich al snel op de beperking van de uitstoot van broeikasgassen, maar er zijn – zeker voor het bedrijfsleven – veel meer onderwerpen die spelen. Duurzame ondernemers kiezen namelijk niet alleen voor LED-verlichting of de installatie van een warmtepomp,

maar zijn bijvoorbeeld ook bezig met duurzame inzetbaarheid van hun werknemers. Het Nederlandse mkb is ook bereid om hierin te investeren, zo blijkt uit ons [onderzoek](#) onder meer dan 1.000 Nederlandse ondernemers. Meer dan zestig procent van de ondernemers geeft aan bereid te zijn om een deel van de omzet aan te wenden voor ingrepen die het bedrijf duurzamer moeten maken.

Dat 'duurzaamheid' een contentierbegrip is, blijkt onder meer uit alle certificaten die worden uitgegeven. Inmiddels onderscheiden we maar liefst 463 eco-labels. Deze beoordelen allerlei bedrijfssonderdelen: de duurzaamheid van gebouwen (BREEM), of geproduceerde producten het welzijn van mens en natuur centraal hebben staan (Rainforest Alliance Certified) en of het bedrijf concreet maatschappelijk betrokken ondernemeert (MVO Prestatieladder). Voor ieder product of elke dienst bestaat er wel een keurmerk of certificering; ondernemers zien door de bomen het bos niet meer.

Complex

Al die eco-labels tonen wel aan dat (zakelijk) verduurzamen meer inhoudt dan aan één of twee knoppen draaien. Dat dit voor ondernemers grote uitdagingen oplevert, is geen verrassing. Wanneer ben je als bedrijf nou voldoende duurzaam, wanneer je op verschillende gebieden aan uiteenlopende eisen moet voldoen en ook de verwachtingen van de klant een rol spelen? Dit maakt het begrip 'duurzaamheid' lastig om te begrijpen en te interpreteren, voor zowel ondernemers als consumenten. Allesomvattende duurzaamheidsscores, zoals EcoVadis Business Sustainability Ratings, moeten hier een oplossing voor bieden. Het is natuurlijk eenvoudiger om één

score te interpreteren, in plaats van 23 eco-labels op te moeten zoeken.

Desondanks is verduurzaming een tak van sport die bij veel bedrijven – zeker wanneer duurzaamheid geen kernactiviteit is – nog ver van de dagelijkse gang van zaken vandaan ligt. Zeker wanneer we ons [realiseren](#) dat maar liefst 68 procent van de ondernemers verwacht dat de klant niet bereid is om te betalen voor verduurzaming.

Snelheid vs. verandering

Klimaatkoorden en wettelijke verplichtingen (zoals dat kantoren minimaal energieklasse C moeten hebben) roepen ondernemers op om te gaan verduurzamen, maar onduidelijk is wanneer ze uiteindelijk voldoende duurzaam zijn. Ook moet er een balans worden gevonden tussen enerzijds het zo snel mogelijk willen verduurzamen en anderzijds het draagvlak binnen de Nederlandse samenleving. Verduurzamen is noodzakelijk, maar de wijze waarop (en wie dit betaalt) wordt niet klakkeloos overgenomen door de maatschappij.

Wat wordt er nu concreet van ondernemers verwacht op het gebied van duurzaamheid en wat heeft de mkb'er daar nu precies voor nodig?

Financiereren verduurzaming: vernieuwing noodzakelijk

Het eerste deel van de vraag is lastig te beantwoorden, omdat het Nederlandse Klimaat-akkoord momenteel nog voor de berekeningen bij het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) ligt, maar wat betreft het tweede aspect geeft het eerder aangehaalde onderzoek al aan waar het pijnpunt ligt: het gebrek aan financiële middelen is een belangrijke barrière die verduurzaming tegenhoudt. Dat roept de vraag op of het bestaande systeem wel geschikt is om de verduurzaming mee te financieren? De vraag stellen is hem beantwoorden, maar

en levert voer voor discussie. Zo gaven onder meer MVO Nederland en werknemersvereniging FNV eind december aan dat zij het ontwerp van het klimaatkoord niet ondersteunen. MVO Nederland is bijvoorbeeld van mening dat binnen het huidige ontwerp de verrijker nauwelijks betaalt.³

Hobbels

Zolang een consistent duurzaamheidsbeleid ontbreekt, blijft ook onduidelijk welke inspanningen van het bedrijfsleven worden verwacht. Vertoren tijd, want volgens onderzoek van consultancybureau Kantar, in opdracht van energiebedrijf Essent, hebben ondernemers binnen het midden- en kleinbedrijf wel interesse in verduurzaming, maar beschikken ze niet over de kennis en financiële middelen om dit voor elkaar te krijgen.⁴ Kennis over subsidies ontbreekt en wat er aan financiële tegemoetkomingen beschikbaar is wordt in 2019- in sommige gevallen – weer teruggeschroefd, zoals het budget voor de regeling Stimulerings Duurzame Energieproductie (SDE+)⁵, dat dit jaar met 2 miljard euro werd verlaagd.

¹ <https://www.klimaatkoord.nl/documenten/2018/02/21/overpraktikum-klimaatkoord>

² Pagina 52 Klimaatkoord

³ <https://www.mvo.nl/over-nederland/duurzaamheidsrapport/2019-2022/duurzame-ondernemers/Content/over-nieuw-klimaatkoord-complex-werkveld>

⁴ <https://www.energie.nl/over-nederland/duurzaamheidsrapport/2019-2022/duurzame-ondernemers/Content/over-nieuw-klimaatkoord-complex-werkveld>

⁵ <https://www.waaronderzoek.nl/over-nederland/duurzaamheidsrapport/2019-2022/duurzame-ondernemers/Content/over-nieuw-klimaatkoord-complex-werkveld>

zijn gebasseerd op analyses die voorname rekeningen houden met de historie van een mkber die een lening aanvraagt. Daarnaast vraagt de implementatie van het Klimaatakkoord om een mate van flexibiliteit van het financiële systeem dat niet eerder is vertoond: duurzaamheid meenemen in een toekomstig Besluitakkoord zal jaren duren. Met de terugtrekking van Amerika uit het Klimaatakkoord van Parijs is het de vraag of Basel rondom investeringen in duurzaamheid überhaupt wijzig.

Inspireren

Wat de mkber nodig heeft, zijn initiatieven die hun wens tot verduurzaming niet afremmen maar juist stimuleren. **De Week van de Circulaire Economie**, die in 2019 plaatsvindt van maandag 14 tot en met vrijdag 18 januari, is hier een uitstekend voorbeeld van. Bedrijven die op dit moment al circulair ondernemen, openen de deuren voor ondernemers die hiermee aan de slag willen gaan. Op deze manier leren Nederlandse bedrijven van elkaar.

Een andere stimulans zit 'm in het aanbieden van andere financieringsvormen, om zo de duurzame mkber meer financiële mogelijkheden te bieden. Dat andere vormen van financiering wenselijk zijn blijkt eveneens uit ons onderzoek. Meer dan vijftig procent van de Nederlandse ondernemers

erkent dat zijn of haar bank het bedrijf te weinig ondersteunt in het kader van verduurzaming. Alternatieve financieringsvormen kunnen de leegte die bestaat – tussen de behoefte van de ondernemer en dat wat de banken aanbieden – opvullen.

Crowdfunding

Crowdfunding is bij uitstek een voorbeeld van een financieringsvorm die het bestaande maat tussen ondernemer en de behoefte aan verduurzamingskrediet op kan vullen. Dergelijke alternatieve financieringsvormen worden steeds populairder: in 2018 groeide het aantal projecten dat met behulp van crowdfunding werd gefinancierd met maar liefst 50 procent⁴. De richtlijnen waar banken zich bij het verstrekken van leningen aan moeten houden, vormen geen belemmering bij crowdfunding. Een uitkomst voor projecten die zich focussen op duurzaamheid: zij moeten namelijk niet enkel worden beoordeeld op basis van cijfers uit het verleden. Bij duurzaamheid draait het immers om de toekomstige impact. Banken zouden dit veel meer in ogenschouw moeten nemen: twee derde van de Nederlandse ondernemers is van mening dat deze partijen zelfs verplicht zouden moeten worden om een percentage van hun portfolio in duurzame projecten te investeren.

Greene bedrijfsvoering

Zoals eerder aangegeven, houdt verduurzaming meer in dan alleen het 'groener' maken van het kantoor. Natuurlijk: LED lampen zijn beter dan spaarlampen en er zeker van zijn dat de plaatselijke koffie waf Fairtrade is, zijn begripunten waar je als bedrijf je ecologische voetafdruk in ieder geval mee verkleint. Maar om het klimaatdoel – voorkomen dat de aarde met twee graden Celsius opwarmt – te bereiken, gecombineerd met de ambitie om als economie in 2050 volledig circulaire te zijn⁵, is een bedrijfsvoering nodig waarbij duurzaamheid in alle bedrijfsprocessen en -onderdelen zit verankerd.

Voor veel bedrijven betekent dit dat forse

investeringen noodzakelijk zijn, zeker voor ondernemingen die duurzaamheid tot voorheen niet als een onderdeel van de kernactiviteiten zagen. Het bestaan van De Week van de Circulaire Economie toont aan dat veel mkbers hier mee aan de slag moeten, maar er zijn altijd personen en partijen die op de tropen vooruitlopen. Zij zijn de inspiratiebronnen, die aantonen dat het mogelijk is om als bedrijf te transformeren naar een duurzame versie van jezelf. We lichten enkele aansprekende voorbeelden uit.

Kleding

De kledingindustrie is een branche die op allerlei

vlakken moet verduurzamen. Het gaat immers niet alleen over het beperken van de CO₂-uitstoot bij de productie en het vervoeren van kleding (naar schatting is de textielindustrie verantwoordelijk voor zo'n tien procent van de totale CO₂-uitstoot⁶) maar ook over het verbeteren van de arbeidsomstandigheden.

RE:CYCLE is een door Victor & Rolf gelanceerde kledingcollectie, gemaakt van overgeschreven stukken uit het Zalando-assortiment. Maar deze, van origine Duitse, webshop voor schoenen, kleding en modeaccessoires, richt zich met meerdere projecten op duurzaamheid. Zo biedt de stylingservice van het bedrijf zijn klanten de mogelijkheid een **sustainable outfitbox** te bestellen. Deze box bevat minstens twee duurzame items en een basisoutfit die langer dan één seizoen kan worden gedragen.

Vastgoed

De sector zakelijk vastgoed heeft zijn pijlen op 2023 gericht: vanaf dan moeten alle kantoren in Nederland minimaal energielabel C hebben. Van vastgoedbeheerders vraagt dit om investeringen, om aanpassingen van installaties en zaken als glas- en dakisolaties door te voeren.

Het **Rijkskantoor De Knoop** in Utrecht, de voormalige Knoopkazernes nabij het Centraal Station, is in twee jaar tijd getransformeerd tot

Heb jij een goed verhaal?

Re:Cycle, The Green House, The Edge en de restwarme van **Equinix**: totaal verschillende voorbeelden die één ding gemeen hebben. Stuk voor stuk hebben ze een goed verhaal, waar mensen zich bij aan willen sluiten.

Een goed verhaal tilt duurzaam ondernemen naar een volgend niveau. Zoals Jan van Zanen, burgemeester van Utrecht en voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, aangeeft, is The Green House, het circulaire restaurant in zijn stad, een lichtend voorbeeld van duurzaamheid en succesvol ondernemen: "The Green House toont aan dat als je de uitdaging met elkaar aangaat en net iets

een duurzaam overheidsgebouw dat ruim 1.000 bezoekers kwijt kan⁷. Duurzaamheid zit hem hier niet alleen het zoveel mogelijk hergebruiken van bestaande materialen, maar ook in het circulaire restaurant **The Green House**, waar alleen eigen en regionale ingrediënten worden gebruikt en afval niet bestaat.

Op de Zuidas in Amsterdam staat **kantoorgebouw The Edge**, het meest duurzame kantoor ter wereld. De bouw van het hoofdkantoor van de zakelijke en financiële dienstverlener Deloitte duurde 3,5 jaar. Daarna kreeg het gebouw de hoogste BREEAM-score ooit gegeven (98,4 procent).

Datacenters

Datacenters verbuiken ongeldelijk veel energie (zo'n 2 tot 3 procent van het totale verbruik⁸), dus voor deze branche is inzetten op duurzame energiebronnen een logisch besluit om de ecologische voetafdruk te verkleinen. Grote bedrijven als Apple, Google en Facebook doen dit al, maar ook kleinere, nieuwere datacenters zetten hierop in. Aan de andere kant is de energie die door de datacenters wordt opgewekt bruikbaar voor andere partijen. Zo wordt de restwarme van de **datacenters van Equinix**, dat eerder naar de buitenlucht werd afgevoerd, voortaan gebruikt om een nieuw te bouwen wijk, met zo'n vijfduizend woningen, in Amsterdam Zuidooit te verwarmen.

verder gaat dan je normaal doet, er heel veel mogelijk is!"

Of je als ondernemer met een duurzaamheidsvraagstuk en een behoefte aan krediet nu bij een bank aanklopt, of je werdt tot alternatieve financieringsvormen zoals crowdfunding: je hebt een goed verhaal nodig om mensen aan je te binden. Dat maakt van duurzaam ondernemen namelijk geen sprong in het diepe, maar een logisch verhaal, waarmee je iets bijdraagt aan de wereld, je je ondernehmung klaarstoot voor de toekomst en waaraan zowel institutionele beleggers als particuliere investeerders een financiële bijdrage willen leveren.

⁴ <https://www.crowdfunder.nl/nl/insider/2019-09-14/50-procent-af-toename-af-crowdfunding-voor-duurzame-projecten>

⁵ <https://www.wa.nl/onderwerpen/duurzame-economie/2020/09/14/duurzame-economie-2050-100-procent-circulair>

⁶ <https://www.vanleer.com/wa/en/2019/04/18/industry-4.0>

⁷ <https://www.vanleer.com/wa/en/2019/04/18/industry-4.0>

⁸ <https://www.vanleer.com/wa/en/2019/04/18/industry-4.0>

/ Voor het mkb

Op dit moment investeren in het verduurzamen van je bedrijf, betekent dat je als ondernemer voorloopt. Over een paar jaar is het namelijk een vereiste en móét je ermee aan de slag. Ben jij een ondernemer met een goed verhaal? Stop dan met wachten en start met verduurzamen! Onze institutionele én particuliere investeerders staan klaar om aan je kredietverzoek te voldoen. Doe [hier](#) de quickscan en kom er meteen achter of wij de partij zijn om je verder te helpen!

/ Voor investeerders

Je geld op een spaarrekening laten staan heeft weinig meerwaarde. Het levert ieder jaar weer minder op en je kunt niet bepalen waarin wordt belegd. Daarom vragen wij je: wil je ondernemers helpen om duurzamer te worden én een aantrekkelijk rendement ontvangen op je geïnvesteerde kapitaal? Registreer je dan [hier](#) als investeerder.

/ Contact

Vragen over mkb-financiering of het investeren in een project? Spreek direct met onze October-experts op +31 85 808 1103 (ma-vr van 09.00 u t/m 17.00 u).

october

Time for growth